

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 29 lipca 2016 r.

Pozycja 467

POSTANOWIENIE

z dnia 27 lipca 2016 r.

Sygn. akt Ts 94/16

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Julia Przyłębska – przewodniczący i sprawozdawca
Małgorzata Pyziak-Szafnicka
Stanisław Rymar,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej B.M. w sprawie zgodności:

art. 93b § 3 i art. 93g § 3 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553, ze zm.) z art. 2, art. 31 ust. 3, art. 42 ust. 1 i art. 47 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

1) nadać skardze konstytucyjnej dalszy bieg w zakresie badania zgodności art. 93b § 3 zdanie pierwsze i art. 93g § 3 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553, ze zm.) z art. 2, art. 31 ust. 3, art. 42 ust. 1 i art. 47 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

2) odmówić nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu w zakresie badania zgodności art. 93b § 3 zdanie drugie ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553, ze zm.) z art. 2, art. 31 ust. 3, art. 42 ust. 1 i art. 47 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 16 maja 2016 r. (data nadania) B.M. (dalej: skarżący) zakwestionował zgodność art. 93b § 3 i art. 93g § 3 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U.88.553, ze zm.; dalej: kk) z art. 2, art. 31 ust. 3, art. 42 ust. 1 i art. 47 Konstytucji.

Skargę konstytucyjną wniesiono na podstawie następującego stanu faktycznego i prawnego. Wyrokiem z września 2015 r. Sąd Okręgowy w B. orzekł wobec skarżącego środek zabezpieczający w postaci pobytu w zakładzie psychiatrycznym dla sprawców preferencyjnych przestępstw przeciwko wolności seksualnej z zaburzeniami osobowości. W uzasadnieniu orzeczenia wskazano, że do popełnienia czynu doszło w związku z zaburzeniem preferencji seksualnych, jak też że istnieje wysokie prawdopodobieństwo popełnienia takiego czynu w przyszłości oraz że orzeczenie środka zabezpieczającego było konieczne, aby temu zapobiec. Apelacja złożona od powyższego rozstrzygnięcia została oddalona wyrokiem Sądu

Apelacyjnego w K. (dalej: Sąd Apelacyjny w K.) z grudnia 2015 r., doręczonym pełnomocnikowi skarżącego 16 lutego 2016 r.

W dniu 17 grudnia 2015 r. skarżący złożył wniosek o ustanowienie pełnomocnika z urzędu w celu wniesienia skargi konstytucyjnej. Zarządzenie Dziekana Okręgowej Rady Adwokackiej w B. ustanawiające pełnomocnika z urzędu w celu wniesienia skargi konstytucyjnej zostało doręczone pełnomocnikowi 19 lutego 2016 r.

Z wydaniem wskazanego w skardze wyroku na podstawie zaskarżonych przepisów skarżący wiąże naruszenie art. 42 ust. 1 Konstytucji, do którego doszło – w jego ocenie – na skutek zastosowania wobec niego środka reakcji prawnokarnej, zanim popełnił czyn zabroniony. Na podstawie tych regulacji środek zabezpieczający może być bowiem orzeczony w sytuacji, w której dopiero istnieje prawdopodobieństwo popełnienia czynu zabronionego w przyszłości, a co więcej, sąd musi przy tym określić stopień społecznej szkodliwości takiego czynu zabronionego. Skarżący utrzymuje, że przez orzeczenie wobec niego przedmiotowego środka zabezpieczającego naruszona została gwarantowana mu wolność od ponoszenia odpowiedzialności karnej za czyn, którego nie popełnił. Konieczność określenia przez sąd karny nie tylko stopnia prawdopodobieństwa popełnienia czynu zabronionego, ale ponadto jego społecznej szkodliwości, łamie – w jego przekonaniu – wynikającą z art. 2 Konstytucji, zasadę zaufania obywatela do państwa oraz nakaz tworzenia precyzyjnych przepisów. Nie jest bowiem możliwe, jak wskazuje, dokładne określenie stopnia społecznej szkodliwości czynu zabronionego, który może zostać popełniony w przyszłości, ponieważ brak jest jasnych, szczegółowych kryteriów ustawowych służących temu celowi. Prowadzić to musi według niego zatem do arbitralności orzekania.

Skarżący podnosi ponadto, że jednostka w tej sytuacji nie może zapobiec przypisaniu jej odpowiedzialności karnej przez powstrzymanie się od popełnienia czynu zabronionego, ponieważ nałożenie na nią takiej odpowiedzialności zależy od oceny stopnia prawdopodobieństwa jego popełnienia w przyszłości. Nie miał on zatem, jak twierdzi, możliwości skorygowania swojego zachowania w celu uniknięcia odpowiedzialności i zastosowania wobec niego niniejszego środka zabezpieczającego.

Z art. 47 Konstytucji wynika, że każdy ma prawo do ochrony prawnej swojego życia prywatnego, rodzinnego i dobrego imienia oraz do decydowania o swoim życiu osobistym. Nawiązując do tego przepisu, skarżący podkreśla, że orzeczenie wobec niego przedmiotowego środka zabezpieczającego, wykonywanego po zakończeniu odbywania kary pozbawienia wolności, pozbawia jego rodzinę jakichkolwiek perspektyw w sprawowaniu opieki nad starzejącym się ojcem. Tym samym dochodzi – w jego opinii – do ograniczenia ochrony prawnej jego życia rodzinnego.

Skarżący wskazuje ponadto na naruszenie zasady proporcjonalności. W jego ocenie wprowadzone ograniczenia nie są konieczne, ponieważ możliwe jest osiągnięcie zakładanych przez ustawę celów przez zastosowanie mniej dolegliwych środków, np. opisanych w ustawie z 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz.U.2016.546).

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Zgodnie z art. 79 ust. 1 Konstytucji przedmiotem skargi konstytucyjnej jest ustawa lub inny akt normatywny, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekły ostatecznie o wolnościach lub prawach albo o obowiązkach skarżącego określonych w ustawie zasadniczej. Na etapie wstępnej kontroli Trybunał Konstytucyjny bada, czy skarga spełnia przesłanki, o których mowa w przywołanym przepisie Konstytucji, oraz wymagania, o których stanowią art. 60 i art. 64-66 ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz.U.2016.293; dalej: ustawa o TK), a także czy nie zachodzą okoliczności przewidziane w art. 77 ust. 3 tej ustawy.

2. W ocenie Trybunału skarga konstytucyjna w zakresie badania zgodności art. 93b § 3 zdanie pierwsze i art. 93g § 3 kk spełnia wymogi formalne wynikające z art. 79 ust. 1 Konstytucji oraz art. 60 i art. 64-66 ustawy o TK, jak też nie zachodzą przesłanki wskazane w art. 77 ust. 3 tej ustawy.

2.1. Jak ustalił Trybunał, skargę konstytucyjną złożył w imieniu skarżącego adwokat, który przedstawił stosowne pełnomocnictwo.

2.2. Skarżący wyczerpał przysługującą mu drogę prawną, ponieważ wyrok Sądu Apelacyjnego w K. z grudnia 2015 r. jest prawomocny i nie przysługują od niego żadne zwyczajne środki zaskarżenia.

2.3. Trybunał stwierdza też, że skarżący dochował trzymiesięcznego terminu do wniesienia skargi zastrzeżonego w art. 64 ustawy o TK. Skarżący wkrótce po wydaniu wyroku przez Sąd Apelacyjny w K. z grudnia 2015 r., tj. 17 grudnia 2015 r., a zatem jeszcze przed doręczeniem mu owego wyroku wraz z uzasadnieniem, złożył wniosek o ustanowienie pełnomocnika z urzędu celem wniesienia skargi konstytucyjnej. Zarządzenie Dziekana Okręgowej Rady Adwokackiej w K. z lutego 2016 r. o ustanowieniu dla niego pełnomocnika z urzędu w celu wniesienia niniejszej skargi konstytucyjnej zostało doręczone 19 lutego 2016 r. Skoro zatem skarga konstytucyjna została wniesiona 16 maja 2016 r., to został dochowany trzymiesięczny termin do jej złożenia, określony w art. 64 ustawy o TK.

2.4. Zgodnie z zaskarżonym art. 93b § 3 zdanie pierwsze k.k. środek zabezpieczający i sposób jego wykonywania powinien być odpowiedni do stopnia społecznej szkodliwości czynu zabronionego, który sprawca może popełnić, oraz prawdopodobieństwa jego popełnienia, a także uwzględniać potrzeby i postępy w terapii lub terapii uzależnień. Zgodnie zaś z art. 93g § 3 skazując sprawcę określonego w art. 93c pkt 3 k.k. na karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania, karę 25 lat pozbawienia wolności lub karę dożywotniego pozbawienia wolności, sąd orzeka pobyt w odpowiednim zakładzie psychiatrycznym, jeżeli istnieje wysokie prawdopodobieństwo, że skazany popełni przestępstwo przeciwko życiu, zdrowiu lub wolności seksualnej w związku z zaburzeniem preferencji seksualnych. Zdaniem skarżącego uzależnienie zastosowania niniejszego środka zabezpieczającego od niemożliwego do ustalenia przez sąd prawdopodobieństwa popełnienia czynu zabronionego oraz oceny stopnia społecznej szkodliwości tego przyszłego czynu narusza art. 42 ust. 1 Konstytucji, a także – ze względu na możliwość bezterminowego i długotrwałego izolowania od rodziny – prawo gwarantowane w art. 47 Konstytucji. Ograniczenie wolności przewidziane w tym przepisie jest też nieproporcjonalne do zakładanych celów, jakie ma ono osiągnąć, ponieważ – zdaniem skarżącego – istnieją łagodniejsze środki, naruszające w mniejszym stopniu prawa i wolności obywatela.

2.5. W ocenie Trybunału skarżący prawidłowo określił przedmiot kontroli (art. 65 ust. 1 pkt 1 ustawy o TK), wskazał, jakie konstytucyjne prawa i w jaki sposób zostały – jego zdaniem – naruszone (art. 65 ust. 1 pkt 2 ustawy o TK), a także uzasadnił sformułowane w skardze zarzuty (art. 65 ust. 1 pkt 3 ustawy o TK). Pojawia się oczywiście pytanie, czy art. 42 ust. 1 Konstytucji stanowi adekwatny wzorzec kontroli w sprawie, której przedmiotem było orzeczenie środka zabezpieczającego, szczególnie jeżeli przyjmuje się stanowisko, że orzeczenie takiego środka nie jest ani reakcją na popełniony czyn zabroniony, ani nie stanowi przejawu ponoszenia odpowiedzialności karnej w rozumieniu art. 42 ust. 1 Konstytucji.

Rozstrzygnięcie tej wątpliwości wykracza jednak poza ramy wstępnej kontroli skargi konstytucyjnej.

2.6. Zatem skoro złożona skarga w zakresie, w jakim przedmiotem zaskarżenia uczyniono w niej art. 93b § 3 zdanie pierwsze i art. 93g § 3 kk spełnia wymagania przewidziane w ustawie o TK, a nie zachodzą okoliczności określone w art. 77 ust. 3 ustawy o TK, to – na podstawie art. 77 ust. 5 tej ustawy – zasadne było nadanie jej w tej części dalszego biegu.

3. Skarga konstytucyjna w zakresie badania zgodności art. 93b § 3 zdanie drugie kk nie spełnia zaś wymogów formalnych, co przesądza o konieczności odmowy nadania jej dalszego biegu.

3.1. Jednym z warunków dopuszczalności wystąpienia ze skargą konstytucyjną – wynikającym zarówno z art. 79 ust. 1 Konstytucji, jak i art. 65 ust. 1 pkt 1 ustawy o TK – jest uczynienie jej przedmiotem przepisów wykazujących cechy odpowiadające dwojakiej kwalifikacji. Po pierwsze, powinny one stanowić podstawę prawną ostatecznego orzeczenia wydanego w sprawie skarżącego przez sąd lub organ administracji publicznej. Po drugie, muszą być one źródłem naruszenia konstytucyjnych praw skarżącego; ten zaś jest zobligowany do określenia sposobu takiego naruszenia.

3.2. Zgodnie z art. 93b § 3 zdanie drugie kk sąd może zmienić orzeczony wobec sprawcy środek zabezpieczający lub sposób jego wykonywania, jeżeli poprzednio orzeczony środek stał się nieodpowiedni lub jego wykonywanie nie jest możliwe. Treścią rozstrzygnięcia, z którego wydaniem skarżący wiąże naruszenie przysługujących mu praw i wolności, jest orzeczenie wobec niego środka zabezpieczającego w postaci pobytu w zakładzie psychiatrycznym ze względu na stwierdzone istnienie wysokiego prawdopodobieństwa popełnienia czynu zabronionego o znacznym stopniu społecznej szkodliwości. Skarżący kwestionuje ten przepis ze względu na możliwość orzeczenia na jego podstawie takiego środka przed popełnieniem czynu zabronionego, w dodatku w oparciu o niejasne i nieprecyzyjne kryteria.

3.3. W pierwszej kolejności Trybunał wskazuje, że art. 93b § 3 zdanie drugie kk nie był podstawą rozstrzygnięcia, z którego wydaniem skarżący wiąże naruszenie przysługujących mu praw. Sąd orzekł w wyroku z 10 grudnia 2015 r. po raz pierwszy o zastosowaniu środka zabezpieczającego w postaci umieszczenia w zakładzie psychiatrycznym. Jego przedmiotem nie była zatem zmiana wcześniej orzeczonego środka zabezpieczającego, a więc przepis przewidujący możliwość jej dokonania, jak też określający jej przesłanki, nie mógł stanowić jego podstawy. Nawet usunięcie tego przepisu z systemu prawa nie zmieniłoby bowiem treści wskazanego w skardze jako ostateczne orzeczenia. W drugiej kolejności podkreślić należy, że wysunięte w skardze zarzuty nie dotyczą ani możliwości zmiany jednego środka zabezpieczającego na inny, ani przesłanek tej zmiany. Oznacza to, że skarżący nie wykazał na czym polega sprzeczność kwestionowanego w skardze unormowania ze wskazanymi w niej wzorcami.

W związku z powyższym – na podstawie art. 77 ust. 3 w zw. z art. 65 ust. 1 pkt 1 ustawy o TK – Trybunał Konstytucyjny odmówił nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu w zakresie badania zgodności art. 93b § 3 zdania 2 kk z art. 2, art. 31 ust. 3, art. 42 ust. 1 i art. 47 Konstytucji.